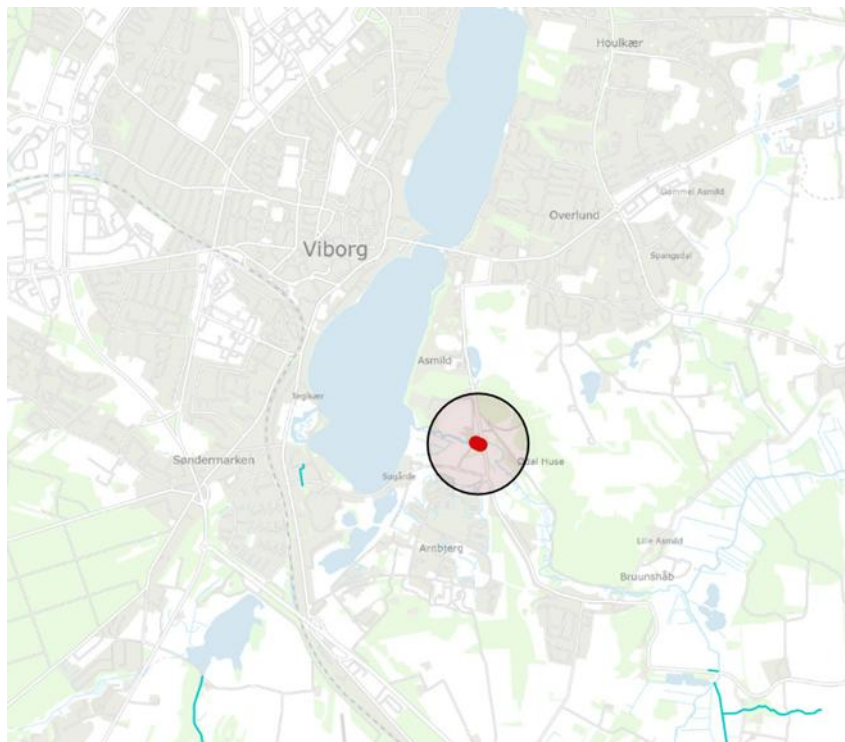

Søndermølle Å – udlægning af gydestryg, skjulesten og dødt ved.

Projektbeskrivelse og ansøgning

- Søndermølle Å er et offentligt vandløb
- Projektområdet ligger i Viborg Kommune
- Søndermølle Å løber i Nørreå, der har udløb i Gudenåen
- Adresse: Den gamle mølle v. Vinkelvej 40, 8800 Viborg
- Strækning: Fra mølle til vejbro
- Længde på projektstrækningen: ca. 47 meter
- Vandløbets bredde: ca. 8–12 meter
- Vandløbsdybde: 25–120 cm
- Vandløbet er § 3-beskyttet

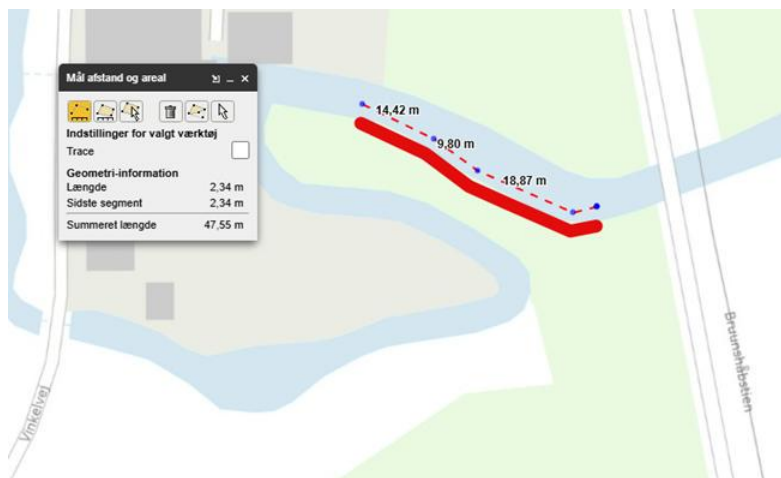
Indledning

Søndermølle Å på strækningen fra møllebygningen til broen nedstrøms ved landevejen ønskes forbedret.

Projektet omfatter etablering af mindre gydestryg samt udlægning af skjulesten og tilførsel af dødt ved med det formål at øge mængden af egnede gyde- og opvæksthabitater for vandløbets ørredbestand.

Samtidig sigter projektet mod at tilføre vandløbet øget hydraulisk dynamik som middel til at opnå en forbedret selvrensende effekt.

Vandløbet fremstår i dag med en bred profil og begrænset strukturel variation. Vandløbet er tidligere reguleret, og det vurderes, at der før udretningen forekom et betydeligt naturligt indhold af større sten, som er blevet fjernet i forbindelse med regulering og vedligeholdelse. Historisk blev vandløb ofte reguleret med henblik på at skabe såkaldte "glatte vandløb", hvor større sten systematisk blev fjernet.

Baggrund

Søndermølle Å er i den seneste karakterisering i vandområdeplanerne vurderet til at have ringe økologisk tilstand. Ved den seneste fiskemonitorering udført af DTU Aqua blev der på den overvågede station ikke registreret ørredyngel.

Det er ansøgers vurdering, at vandløbet har potentiale til at understøtte en væsentligt større fiskebestand, hvis der etableres gydestryg samt flere og mere varierede skjulemuligheder – særligt for ørredyngel og ældre fisk. Dette understøttes af, at de nuværende fysiske forhold er utilstrækkelige til at opretholde en selvreproducerende bestand af ørreder.

Målsætningen om god økologisk tilstand i 2027 vurderes derfor som urealistisk uden fysiske forbedringer.

Figur 1 Vandløbsstrækningen har et godt fald og relativt lavt forløb, der gør det egnet til etablering af gydestryg

Faglig begrundelse for tiltag

Da der er fri faunapassage gennem hele vandløbssystemet fra Gudenåen og op til projektstrækningen, vurderes der at være grundlag for opgang af havørred. Manglen på ørred skyldes i høj grad fravær af egnede gydeforhold samt utilstrækkelige skjulemuligheder.

Udlægning af gydestryg er afgørende for produktion af yngel, og samtidig vurderes udlægning af større skjulesten samt dødt ved at være en effektiv metode til at forbedre vandløbets strukturelle kompleksitet. Større sten vil bidrage til øget strømlæ og skjul samt øge vandløbsdynamikken, så sand i højere grad bortskylles.

Figur 2 Eksempel fra anden vandløb ill. hvordan udlagte sten kan "fange" dødt ved, som udgør betydningsfulde skjulemuligheder for yngel.

Tiltaget forventes at:

- forbedre gydemulighederne for laksefisk og lampretter
- øge mængden af strømlæ og skjul
- skabe større variation i strømhastighed og vanddybde
- styrke overlevelsen af både ørredyngel og ældre fisk
- forbedre forholdene for smådyrsfauna (fx bæklampret)
- forbedre vandløbets samlede økologiske funktion
- øge den selvrensende effekt og reducere sandaflejring
- bidrage til opnåelse af god økologisk tilstand

Målsætning

At Søndermølle Å opnår God Økologisk Tilstand".

Forhold til Vandområdeplanerne

Søndermølle Å er i dag ikke målsætningsopfyldt. Ved seneste fiskemonitorering udført af DTU Aqua var tilstanden "ringe" da der ikke blev registreret ørreder. Senest i 2027 skal der, jf. EU's vandrammedirektiv, opnås "god økologisk tilstand".

I statens Vandområdeplaner indebærer dette:

- forbedring af de fysiske forhold i vandløbet
- øget habitatdiversitet
- styrkelse af fiskefauna og smådyrsfauna/invertebrater

Station nr 238a Gudenå (3) nederst			
Vandsystem	Gudenå (3) nederst		
DTU-kode	15-6c		
Station	238a		
Bredde (m)	2.6		
Befisket	2019-09-12		
Plan	Gudenå nedstr. Tangeværket og til Randers delpl. 3		
Alle arter	Skalle, Ål		
DFFV#	Ørred	Laks	Total
Yngel pr. 100 m ²	0	0	0
Yngel pr. 100 m	0	0	0
Økologisk tilstand			Dårlig

Figur 3 Ved seneste monitorering af DTU Aqua, blev der ikke registreret ørreder.

Biologisk og fysisk beskrivelse

På projektstrækningen løber Søndermølle Å i et reguleret forløb. Brinkvegetationen er domineret af rødæl, og vandløbet ligger generelt højt i terrænet. Der er ingen dyrknings- eller omdriftsarealer langs projektområdet. Der mangler i høj grad større substrater i form af skjulesten samt dødt ved. Under besigtigelsen blev der registreret større sten langs brinkerne, som med fordel kan genindgå i vandløbet. Det vurderes, at disse stammer fra tidligere vedligeholdelse.

Vandløbet fremstår generelt med en meget bred profil, hvilket giver et såkaldt "vaskebræt"-præg uden reelle gydemuligheder eller skjul. Dermed mangler strækningen væsentlige strukturer for en naturlig ørredbestand.

Vegetationen i vandløbet er sparsom som følge af skygge fra brinknære træer. Ved sparkeprøver blev der registreret slørvinger, døgnfluer og gammarus i relativt store mængder. Husbyggende vårfluer forekom i lavt antal, hvilket sandsynligvis skyldes mangel på større sten. Det vurderes, at projektet i væsentlig grad kan bidrage til forbedring af den generelle økologiske tilstand.

Figur 4 Projektområdet ligger beskyttet og der findes begrænset forekomst af vandplanter. Dette betyder mangel på skjul for fisk, hvorfor udlægning af skjulesten og dødt ved er afgørende.

Projektbeskrivelse

Projektet omfatter etablering af et gydestryg samt udlægning af skjulesten og dødt ved for, at forbedre gyde- og opvækst mulighederne for fisk. Der planlægges nedramning af pæle i brinknære områder på en ca. 40 meter lang del af strækningen, hvor vandløbet er bredest. Pæle og sten forventes at fungere som opsamlingspunkter for dødt ved og skabe et mere naturligt vandløbsprofil.

Dødt ved udlægges primært som grenmateriale fra den eksisterende brinkvegetation. Grene placeres i lavvandede zoner (under ca. 30 cm), hvor de har stor betydning for fiskeyngel. Materialet fastgøres for at undgå transport ved høj vandføring.

Figur 5 Etablering af gydestryg sker nedstrøms udløb fra omløb.

Dimensioner og materialer

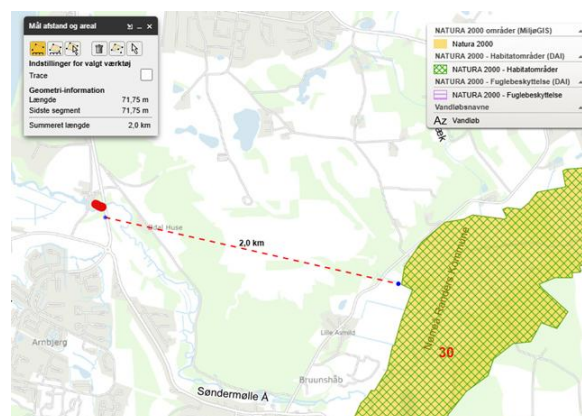
- Længde: ca. 47 meter
- Vandløbsbredde: ca. 8–12 meter
- Antal gydestryg: 1
- Mængde gydegrus: 15 tons
- Skjulesten: Ø 25–40 cm
- Mængde sten: ca. 3-5 tons
- Antal pæle: ca. 25 stk.
- Dødt ved fra naturlig brinkbevoksning

Lovgivning og Natura 2000

Vandløbet er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Nærliggende § 3-arealer vurderes ikke at blive påvirket negativt.

Nærmeste habitatområde er nr. 30: "Lovns Bredning, Hjarbæk Fjord og Skals, Simested og Nørre Ådal, Skravad Bæk", ca. 2 km øst for projektområdet.

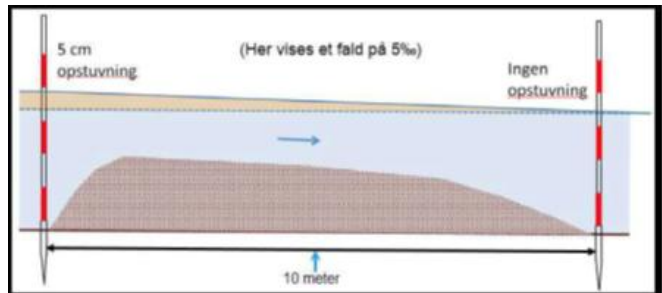

Projektet medfører ikke tilstandsforringelse, idet:

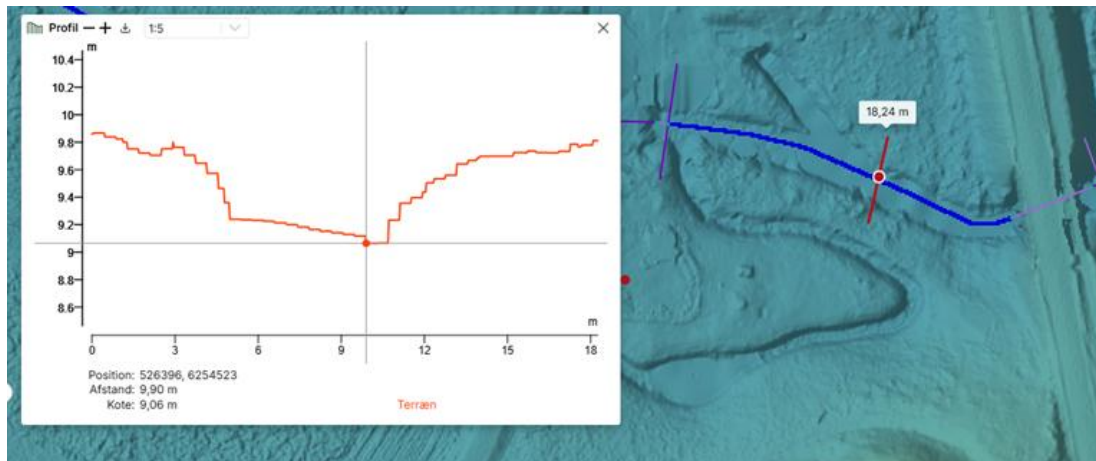
- de fysiske forhold forbedres
- indgrebene er begrænsede og reversible
- afstrømning ikke påvirkes negativt
- arbejdet udføres skånsomt

Afstrømningsmæssige hensyn

Den øvre del af strækningen sikres mod vandstandsstigning ved anvendelse af stokkemethoden (DTU Aqua). Tiltaget vurderes ikke at påvirke afstrømningen negativt.

Bredeprofil målt fra vandoverflade til terræn

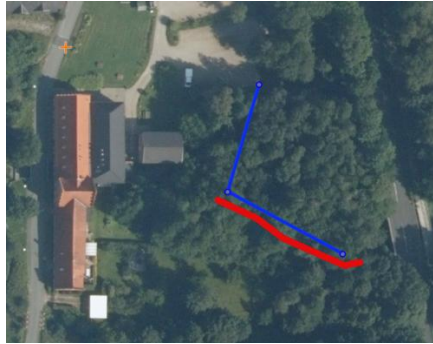

Praktisk udførelse

- Område ved P-plads benyttes som materialedepot.
- Skjulesten udlægges varieret
- Pæle placeres i overbrede områder
- Fokus på strækninger med sandaflejring
- Materialer leveres af kommunen
- Udlægning af grus og sten udføres af Viborg Sportsfiskerforening
- Viborg Kommune står for nedramning af pæle og udlægning af dødt ved

Figur 6 Placering af depot for grus og sten sker tæt på P-plads

Figur 7 Blå linje ill. tilkørsels af materiale via sti

Natur- og miljøhensyn

- Skånsom tilkørsel via stisystem
- Brug af trillebør/motorbør
- Arbejde i tørre perioder
- Manuel håndtering i vandløbet
- Projektet er reversibelt
- Eventuelle køreskader udbedres af ansøger.

Figur 8 Tilkørsel af materiale til brink vil ske med trillebør eller motoriseret trillebør.

Økonomi

Udgifter afholdes af Viborg Kommune.

Tidsperspektiv

Projektet forventes gennemført sensommeren 2026 eller inden for godkendelsesperioden.

Ejerforhold

Matr.nr.: 30, Overlund By, Asmild

Ejer: Viborg Kommune

Kontakt

Niels Aage Skovbo

Projektmedarbejder

Viborg Kommune – Natur & Vand

nisk@viborg.dk

